

Hitünk megerősítése hétköznapijainkban „Erősítsd meg Istenünk, amit cselekedtél értünk..”

*„Adja meg az Isten,
Mit adni nem szokott,
Száz bús vasárnap helyett
Sok, víg hétköznapot,
Adja meg az Isten.”*

(Ady Endre)

1. Meddig él bennünk egy különleges hitbeli élmény?

Meddig tart egy csodálatosan szép egyházi alkalom fénye és ereje? Meddig hat bennünk egy ünnepen énekelt, himnikus erejű és lendületű reformátori ének tartalma és zenéje? Meddig visszhangzik bennünk? Meddig hallatszik? Meddig élő és lelkesítő erő egy ünnepélyes eskü, fogadalom vagy egy ne-
vünkre szóló, személyes áldás fennkölt, katarzist teremtő élménye?

Ha vissza tudunk gondolni rá és élő erő ez bennünk, akkor segít, fele-
mel, hitet, reménységet és életkedvet ébreszt. Azzal tisztában vagyunk, hogy
nagy szükségünk van ezekre a forrásokra, hogy fel tudjunk állni nehéz lelki
helyzetekben vagy lendületet nyerjen életünk egy-egy időszakasza és tovább
tudjunk lépni kríziseken, botlásokon és sérüléseken. Nagyon sokan ekkor
érkeznek meg az egyházi közösségekbe is, hogy ott segítséget és támaszt ta-
láljanak.

Ki őrizheti meg sokáig az ünnep lángját? Ki tarthatja ébren az erőt adó
pillanatok nagy élményeit? Vigyázunk-e eléggé mi magunk ezekre a nem
mindennapi tapasztalatokra és örömökre? Keressük-e a hatásukat az éle-
tünkben? Vannak-e például különleges úrvacsorai alkalmaink, amelyekre
ma is emlékezünk? Vannak-e olyan istentiszteletek az emlékezetünkben,
amelyeket őrzünk, és nem engedünk el, nem adtunk át a feledésnek?

A hit naponkénti megerősítése ebben a bennünk tovább élő és mindig
újra ébredést és frissességet adó folyamatban történik meg. Legyen mihez
visszatérni, és legyen miből meríteni! Lelkészeknek és gyülekezeti tagoknak

egyaránt fontos erről meg nem feledkezni. Protestáns területen kevesebbet foglalkozunk ezekkel a lelki élményekkel, pedig a reformátoraink élettörténete szép példákat ad ezzel kapcsolatban is. Luther lelkesedését sokszor emlegetik nem csak egyházi, hanem világi területen is, mint olyan személyt, aki a zenében, a családban, a házasságban és egyáltalán a környezetében mindig inspiráló, életkedvet sugárzó hatással élte meg a kapcsolatait. Nagy szükség lenne ma is erre a felszabadult, örvendező és bátorító motivációra a protestáns hit megélésének területén.

Egyre többeket foglalkoztat egyházi körökben mostanában az a kérdés is, hogy vajon mit lehetne tenni annak érdekében, hogy a *konfirmációnak* vagy magának a *lelkészszentelésnek* a legmeghittebb pillanatai ne vesszenek el. Hogy az együtt énekelt Confirma (Evangélikus Énekeskönyv, 39. ének) Szentlélek erejét kérő és erőt adó dallamát a templomi istentisztelet ünnepi és emelkedett hangulatából elvigyük magunkkal, hogy megmaradjon felemelő erejével a hétköznapi szürkeségében és nehéz, küzdelmes helyzetekben is. Legyen élethosszig tartó forrás, ahová vissza lehet majd térni.

Érdeemes kicsit közelebb engedni magunkhoz ezt a Confirma szöveget. Jó elmélyülni benne. Tiszta, ünnepi és magasztos szöveg. Zsoltármintára írt és egy szép dallamra helyezett alkotás. Nem hétköznapi, hanem igazán a szent időbe és a szent térbe illő, ünnepi szavak és mondatok. Jó elolvasni. Jó hallani. Jó elénekelni. Olyan erő árad belőle, amit nem lehet nem érezni, átvenni és magunkba tölteni. Belopja magát az életünk belsejébe és nagyon mélyen képes átrendezni érzéseket és gondolatokat bennünk.

Miközben énekeljük, ráébredhetünk arra, hogy mégis van erőnk, és mégis van képességünk, mégis van esélyünk és lehetőségünk megújulásra, regenerálódásra és arra, hogy a lelki értékek uralják az életünket és a döntéseinket. Hogy létezik egy másik dimenzió. Van egy új perspektíva. Van kiút és új kezdet. Nem törvényszerű, hogy sorsunk legyen a kiégés, elfáradás és leállás vagy éppen a hitben való meglankadás és Istentől való eltávolodás. A negatív állapotok nem szükségszerűen állandósulnak, hanem legyőzhetőek és hitünk gyakorlati megélésével mindig lehet kiutat találnunk. Vajon eszünkbe jutnak-e nehéz órákban, kilátástalanságban ezek a mondatok? Amikor ma azt látjuk, hogy egy népes konfirmandus csoportból évek múlva már csak néhányan érkeznek meg a templomba és még kevesebben vesznek részt aktívan a gyülekezetben, akkor elgondolkodunk-e az aktuális egyházi munka hatásfokán és minőségén?

„Confirmára” direkt és átvitt értelemben is mindig újra szükségünk van. Ha többször elénekelnénk, ha gyakrabban megszólaltatnánk ezeket az ősi, megerősítő sorokat és dallamokat, akkor talán nagyobb esélyünk lenne az élő

hit megmaradására és a megújuló lelki aktivitásra. Mindenkinek szüksége van a folyamatos megerősítésre az egyházban és a személyes életében is. Az egyház küldetésének része ez, a személyes hitgyakorlásnak pedig elengedhetetlen eszköze. A közösségi és személyes lelki megerősödés mindennapos igény és egyben esély a megújuló életre.

Megerősödni csak aktivitásban lehet. Erőt akkor kapunk, ha mi magunk megmozdulunk, keressük és küzdünk érte. Mindenkinek fontos tudatosan küzdeni a hit megerősítéséért. Azoknak is, akik nagyon biztosan érzik, hogy él és lüktet a hitük, de azoknak is, akik lankadnak, elbizonytalanodnak, vagy csak éppen elkalandoznak másfelé és nincs valaki a környezetükben, aki frissítené, újítaná és elevenítené bennük a hitet. Az elbizakodottságban, de a kétségbeesésben is megszólaló régi dallamnak és erőteljes mondatnak mindig nagy ereje van. Önkritikára, útigazításra, újratervezésre vagy akár életmentő korrekcióra sokszor van szükség a hit útján egyetlen ember életében is. Ez a hit fejlődésének természetes folyamata, de a hit gyakorlati megélésének lehetséges lépései is ezek, amelyekkel élni fontos része az életünknek. A hit mindig képes újulásra, gyógyulásra és változásra. Csak el ne hallgassunk, és el ne fáradjunk a belső, lelki küzdelemben! Csak el ne forduljunk indulatosan! Csak el ne hanyagoljuk a már nekünk adott lelki értékeket és kincseket! Bátran térjünk vissza! Nyugodtan időzzünk ott, ahol már korábban gyógyultunk és rendeződtünk lelkiekben!

Addig él bennünk a különleges lelki élmény, ameddig nem felejtjük el az egyszer már személyesen megértett, elfogadott és megszeretett ígéket, szavakat és imákat. Ameddig nem szakad el a kötődés a többiekhez, a közösséghez, a lelkészhez és Istenhez, addig újra és újra dialógusokba kerülünk, megszólítottak és megszólítók lehetünk. Ennek a képességnek a fenntartását kell szolgálnia az egyház poimenikai munkájának minden időben. Isten mindig kész meghallgatni és komolyan venni a mi személyes, néha el-elhalkuló, vagy elcsukló, de legfőképpen a bajban és a veszélyben megismételt, megerősítést kérő mondatainkat és dallamainkat. Ezt a készséget el ne veszítsük! Ez a tudás ne felejtődjön el! Ez a gyakorlat ne szűnjön meg! Edzésben kell tartanunk ezt a képességünket, amely a lelki éberséget fenntartja. Újra és újra felfedezni a mélyben rejlő hitélményeink aktív mai hatását. Nem kell félni a hit élményszerű megélésétől a protestáns egyházban sem! Isten közelre érkezik hozzánk és képes Szentlelkének erejével a legmélyebb pontról is felemelni és újra elindítani, akár szó szerint a reformátori megfogalmazás értelmében: minden ellenkező látszat ellenére is.

Idézzük fel ezt a szép, megerősítő éneket!

„Erősítsd meg, Istenünk, amit cselekedtél értünk, és ne hagyd el népedet, kezeid alkotását!

Erősítsd meg, Jézusunk, amit cselekedtél értünk, és tartsd meg, akiket megváltottál véred árán!

Erősítsd meg, Szentlélek Isten, amit cselekedtél értünk, és egyesítsd híveidet békeességben!

Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Amen.”

Ünnepélyesség, tökéletes tartalom és forma jellemzi. Egyetlen szót sem lehetne elvenni belőle, vagy átírni. Ez a trinitárius forma így teljes és egész. Bár eredetileg egymondatos forma volt csupán, Pröhle Károly mint gyakorlati teológiai professzor írta át ebbe a klasszikus trinitárius formába akkor, amikor az általa szerkesztett Agenda készült 1963-ban. A szöveg forrása az 1931-ben megjelent, majd 1936-tól, a Magyarországi Evangélikus Egyházban bevezetett Raffay-féle liturgiában még rövid formában és latinul szerepelt: „*Confirma Deus hoc opus, quod operatus est in nobis, in monte tuo sancto Jerusalem.*” Ezt ismételve éneklük, majd folytatódik tovább: „*Gloria sit Deo Patri, Filio et Spiritui Sancto, sicut erat in principio, ita et nunc et semper, et in saecula saeculorum! Amen.*”¹

Korábbi előfordulásra hiába kérdeztem rá mai evangélikus liturgika kutatóktól, nem tudtak felvilágosítást adni. Azt azonban nyugodtan állíthatjuk, hogy a mostani magyar nyelvű változat tökéletes és hibátlan, tökéletesen megfelel a liturgikai kritériumoknak. Teljes forma. De az is elmondható róla, hogy ezzel a mindenre kiterjedő áldáskéréssel a fülünkben és a lelkünkben emelkedetten léphetünk ki a mindennapi életbe a hitünk megélésének kiemelt és ünnepi alkalmáról. Lelki erőt adó mondatok ezek. Lükttető, dinamikus és szépen sugárzó dallam. Abban a bizonyosságban és tudatban hangzik fel, hogy egyedül Isten a cselekvő és kezdeményező. Ő az egyedüli alkotó. Ő az egyedüli megvalósító. Tőle indul el minden és hozzá is érkezik meg. Ő képes arra, hogy megteremtse, fenntartsa és megújítsa az emberi élet minden helyzetében a hitet. Másnak nincs erre ereje, esélye és képessége. Csak egyedül neki. Nem véletlenül énekeljük a lelkészi ordináció liturgiájában, mert a lelkészi élet legalapvetőbb kérdéseire is igaz az, hogy egyedül Isten indíthat, őrizhet és újíthat meg valakit a papi hivatásban, szolgálatban.

1 RAFFAY Sándor: *Agenda. Az evangélikus lelkészi teendők vezérkönyve*, Budapest, Scholtz Testvérek kiadása, 1932. 294.

Isten közelében van az emberi életnek olyan útja, amely képessé teszi arra, hogy úgy viselkedjen, úgy alkosson és úgy éljen, ahogyan azt a Teremtője elképzelte és megalkotta. Ezért tud az ember ezen a helyen, az Alkotó közelében nehéz helyzetben is felállni és újrakezdeni. Ahogyan ezt a speciális lelki szilárdságot nagyon szépen fejezte ki Szabó Magda író egy megnyilatkozásában a kálvini reformáció örökség értékeléseként: *„A kálvinizmus nem pusztán teológiai kategória, bizonyos magatartás, életvitel is. Az itt állok, másként nem tehetek attitűd. Igen, ez az igazi predestinációs életforma, amelyben az ember élete nem rendül meg annyira senkitől és semmitől, hogy ne lenne ereje belekapaszkodni ebbe a velünk az Istenbe, s ne lenne ereje talpra állni, tovább menni, írni, szólani, álmodni.”*²

A protestantizmus fennmaradása és mai élete is tanúsítja azt, hogy egyedül Isten jelenlétében és Jézus megváltói munkája nyomán van megmaradásunk és megújulásunk ebben a földi világban és az örökéletben. Személyes sorsunkban és közösségeinkben. Az egyház megújulásának a nyitja is ez a mindig megismétlődő új felfedezés, ez az új rácsodálkozás és újra talpra állás.

Költői kérdésnek tűnhet, mégis nagyon is valóságos: tart-e eddig a Confirma üzenete, megerősítő szövege és dallama ma is bennünk? Lehet-e ekkora lelki hatóereje? Eljutunk-e az újrakezdés valóságához életünk kritikus pontjain? Egy egyház, de egy gyülekezet életén is mindig észrevehető, hogy „frissen tartott” állapotban vannak-e a tagjai, vagy romló emlékezet és feledékenység jellemzi őket. Kérdések sorozatát tehetjük fel magunknak. Mennyire valóságos az újrakezdési energia ma bennünk? Milyen erővel él bennünk az Isten erejébe való belekapaszkodás vágya? Mennyire fontos számunkra, hogy bajban, kétségbeesésben és erőtlenség idején hozzá érkezzünk meg először, és csak utána lépünk más segélyforrások felé? Elkezdjük-e még mondani és énekelni a segítséget és az erőt kérő, egykor nagyon eleven énekeinket, igéinket és imáinkat? A legreménykeltőbb az számunkra, hogy ezt elkezdeni mindig „időben” lehet. Amíg halljuk a biztatást, és amíg szól felénk az ige, amíg érkeznek hozzánk a figyelmeztető követek, addig mindig van értelmük az újra vagy először kimondott mondatoknak és énekeknek, a megerősítésért való könyörgésnek. Amíg nem hűl ki és nem üresedik ki a beszédünk, hanem ereje, varázsa és lelkesedése van ma is. Egyetlen ember, de egy gyülekezet is visszahúzhat és leépülhet, ha nincs benne parázs és nincs benne tűz. Erre utal Anselm Grün bencés szerzetes is, amikor azt mondja, hogy *„Egy olyan ember mellett, aki hideg nyelven*

2 Fekete Károly emlékbeszéde Szabó Magda születésének 100. évfordulóján, in: FEKETE Károly – TÓTH-MIHÁLY Veronika (szerk.): *Tiszántúli Egyházkerületi Körkép 2017*. Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 2018. 159.

beszél, csak megfagyni lehet. Az ember önkéntelenül menekül tőle. Kellemetlen őt hallgatni. Ez a beszéd már önmagában is bomlaszt. Hiányzik belőle a parázs, a szikra, amely alapvető része a beszédnek. Elszakadt a szívtől, csak a fejből fakad. Annak a beszédnek, ami megérinti az ember szívét, életet teremt, fantáziát inspi-rál, ideákat közvetít, amely megjeleníti és táplálja az életet, annak megélt élmé-nyekből és szívből kell jönnie. Ne csodálkozzunk azon, hogy a beszéd – a politikai és az egyházi közlések ugyanúgy – gyakran nem éri el az embereket, arról nem is szólva, hogy megtöri a lelkesedést. Hatástalan marad, ha olyan emberektől jön, akik ki vannak égve, bár lehet, hogy tele vannak jóakarattal, de nem vigyáztak a lelkükre és nem őrizték meg a szikrát, a tüzet magukban.”³

A körülöttünk és bennünk gyorsan kialakuló válsághelyzetekre nézve is igaz, hogy leküzdésükben élnünk kell a hitünk tapasztalatával és aktív lehetőséggel. Ne hideg beszédek vegyenek körül minket! Váljon megélhetővé mindaz, amit a hitről tudunk, ismerünk és megtanultunk! Ahogyan egy bencés szerzetes, Guido Kreppold is kifejti: nem attól kell tartanunk, hogy az életünkben halmozódnak a válságok, hanem attól, ha mi magunk nem látjuk meg, és nem találjuk meg a kivezető, szabaduló utakat ezekből. Az a baj, ha a keresztény embernek nincsen válságból kivezető stratégiája. Vagy elfelejtette. Jézus működése és cselekedetei mind azt adják tudtunkra, hogy éppen ezekből a nehéz válsághelyzetekből lehet felállni, megkönnyebbülni és új bizalommal és életörömmel tovább menni. Az emberi lélek nagy erőket rejt magában Isten ajándékaként. A mélyről sok plusz erő törhet a felszínre, lelkiek is. A bencés szerzetes így fogalmazza meg ezt a helyzetet: „A cél a korábbiaknál teherbíróbb, széleskörűbb és hasznosabb új erők és értelmi össze-függések feltárása. Az emberi lélek vagy a tudattalan mérhetetlen kincseket rejt magában, csak felszínre kell hozni őket. Legfontosabbként a vallásos tapasztat kiaknázását említhetnénk. Épp a válsághelyzetben kellene újból végiggon-dolni Jung mondatát, mely szerint az emberi léleknek megvan az az alapvető képessége, hogy észlelje Isten közelségét. Legfőbb ideje, hogy észrevegyük: hiába dicsérjük a fényt és prédikálunk róla, ha senki sem látja. Inkább szükség lenne arra, hogy elsajátíttassuk az emberrel a látás művészetét.”⁴

A hívő életgyakorlathoz is szükség van az ilyen „látás” megtanulására. Az ehhez szükséges képesség úgy alakul ki, hogy benne élünk a hitben és gyakoroljuk naponta.

3 GRÜN, Anselm: *Einfach leben. Das große Buch der Spiritualität und Lebenskunst*, Freiburg, Herder, 2014. 257–258.

4 KREPPOLD, Guido: *A válságok – életünk fordulópontjai*, Mészáros Erzsébet (ford.), Pannon-halma, Bencés Kiadó, 2006. (Bencés Lelki Sorozat, 41), 34.

Sok közismert ember, mondhatni celeb is vall erről, néha nagyon meglepő módon. Egy kiragadott példa lehet néhány mondat az idősebb korosztály körében nagyon népszerű énekessel, Szikora Róberttel készült riportból: „Tele a naptára, sőt, külföldön is gyakran fellép. Hogy bírja ezt energiával? – Én mindennap megyek templomba szentmisére. Amikor átlépek a szakrális világba, teljesen feltöltődöm. Nekem ez tökéletes kikapcsolódás. Ami még teljesen kitisztítja az agyamat, az a tenisz vagy bármilyen más sport. Akkor csak azon gondolkodom, merre megy a labda, és hogy győzni kell, de ez hasonlít a koncerthez, mert ott is győzni kell.”⁵

Ez a meglepő vallomás is mutatja, mekkora ereje van a fenntartott és megélt mindennapi vallásos gyakorlatnak. Nem állunk le és nem hagyjuk abba. Tudjuk és valljuk, hogy csak így találjuk meg és fedezhetjük fel Isten közelségét mindennapi életünkben. Isten végtelen hatalma és ereje teszi lehetővé azt, a Szentlélek munkájával, hogy az ember tényleg békében élhessen és egységben tudja megélni hitét az egyházban. Nem felejtve az egykori élményeket, szavakat és hangokat, felfedezhetjük az új és a jelenlegi élethelyzetben minket elérő lelki élményeket is. Ebben az értelemben legyünk „naprakész és gyakorlati” keresztények válságmentes vagy akár válsággal teli élethelyzetünkben!

2. Hétköznapi kereszténység – kontra vasárnapi hit?

Magától értődő a közgondolkodásban, hogy a keresztény hit kérdései inkább a vasárnapokon és az ünnepnapokon kerülnek elő, és inkább ott éljük meg a hitünket, mint a hétköznapokban. Ha azonban egy kicsit is tovább visszük a gondolatot, akkor hamar belátjuk, mennyire nem elhanyagolható a mindennapok szerepe a hit megélésével és gyakorlásával összefüggésben. Sőt talán éppen az a döntő, hogy mit és hogyan élünk meg a mindennapokban! Mire van bátorságunk és mire van indítatásunk. Miben leszünk aktívak és mitől tartjuk távol magunkat.

Nemcsak a külső megítélés jelzi – időnként kritikusan, időnként tán túl megértően is –, ha valakinél a vasárnapi kereszténység és a mindennapoké, a munkanapok magatartása és az ünnepnapok viselkedése nincs összhangban egymással, hanem egy belső visszajelzés is rámutat erre. Vagy úgy, hogy nem sikerül átvinni az ünnepi vallásosság hatását és fényét a hétköznapokba, vagy úgy, hogy állandóan küzdve keressük azt a megoldást, hogy a kettő ne legyen

5 <http://blikkruzs.blikk.hu/sztarok/magyar-sztarok/szikora-robi-nem-kisnyugdijas-beszelt-arrol-milyen-szinvonalon-el/3dd1slc> (Letöltés: 2018. 11. 21.)

távol egymástól és ne különüljön el. A hitünk ünnepi öröme és a hétköznapok megpróbáltatásai legyenek közel egymáshoz. Ne felejtsem el a vasárnapi erőforrást és feltöltekezést a hétköznapokon. Legyen fényem és sugárzásom akkor is keresztény emberként, amikor nem a templom falain belül mozgok és élek. Az első egy figyelmeztetés (ne felejtsem el!), a második pedig egy céltudatosság (legyen fényem!). Mindkettőre szükség van. Mindkettővel küzdünk a hitünk fejlődése során, és nagyon fontos, hogy mindig szinkronban legyenek. A kiszámítható és megbízható, lelkiileg megalapozott emberek jelenléte fontos a keresztény közösség számára. Mindig szükség van azokra az élő hitű egyháztagokra, akiknél a figyelmeztetés és a céltudatosság harmóniája érződik, és épp emiatt vonzó emberek a gyülekezet közösségében. Ők az igazi oszlopok és tartópillérek. Rájuk lehet számítani. Ők adnak erőt másoknak is, megmutatják, miért érdemes a keresztény életutat választani ma is. Lelki példaképek ők.

De hogyan éljük meg és hogyan élhetjük meg a hitünket a mindennapokban? Hogyan élünk a kínálkozó lehetőségekkel? A profán környezet reakciói és elvárásai sok esetben ellentmondásosak. Van, amikor azt jelzik, hogy szükség van a keresztény megnyilvánulásra nyíltan és jól láthatóan, van, amikor inkább az az igény fejeződik ki, hogy ne kerüljenek előtérbe a hit megnyilvánulásai. Ilyen esetekben a semlegesség és a vallásos meggyőződés kikapcsolása a cél, mert azt gondolják sokan, hogy a nagyon határozott vélemények kimutatása esetén nincsen esélyegyenlőség, és nem egyforma súllyal szólalhatnak meg az emberek, az egyes véleményeknek nem lesz azonos jelentőségük. Nem várhatunk tehát egyértelmű igényt a környezetünk részéről. Kinek-kinek magának kell minden alkalommal eldöntenie, hogy milyen viselkedést, milyen kiállást vagy milyen mértékű szembefordulást valósít meg ezekben a helyzetekben. A személyes vélemény képviselése egyben a saját vallásos meggyőződésnek is a kifejezése és kinyilvánítása.

A keresztény hitnek olyan megélése is létezik a hétköznapokban, hogy valaki maximumot szeretne nyújtani és nagy teljesítményeket megvalósítani a munkájában és az élet minden területén, mert komolyan veszi és gyakorolni szeretné a keresztény életvitelt. Ez néha olyan sajátos üzenetet közvetít, mintha tökéletesen és teljesen megtudnánk valósítani a krisztusi életet a mindennapokban. Mintha erre lehetőségünk és képességünk volna. Ugyanakkor viszont számolni kell azzal, hogy a hibák és a tévedések ugyanúgy hozzátartoznak a keresztény ember életéhez, mint bárki máséhoz. Épp az a döntő, hogy ezekkel a hibákkal, rossz döntésekkel és téves lépésekkel ki hogyan bánik. Mennyire képes ezeket reálisan és önkritikusan is nézni, vagy mennyire ignorálja őket, és viselkedik úgy, mintha nem is lennének és

nem is okoznának sokaknak kellemetlen és kemény perceket a hívó ember környezetében. Talán azért is törekszik valaki keresztényként tökéletes teljesítményre és hibátlan döntésekre, mert úgy gondolja, illene mindig példakép szerepe kerülnie a hétköznapokban. Családban, munkahelyi és más közösségekben egyaránt. Olyan keresztény ember szeretne lenni, akire felnéznek. Akit követnek. Akit sokra tartanak.

Általában nem könnyű tudomásul venni azt, hogy a vasárnapi kereszténységet őszintén megélt ember is ugyanúgy kiborul, elakad, hibázik, mint bárki más. Ugyanúgy szembesül a mindennapi élet durvább és erőszakosabb helyzeteivel és megnyilvánulásaival, mint más. És ugyanúgy reagálhat hibásan, alacsony színvonalon vagy épp bántóan, mint bárki más. De nem egyszerűen ezek a rossz reakciók vagy elakadások okozzák keresztény hitünk hétköznapi megélésében a problémát, inkább akkor van igazán baj, ha nem érezhető az őszinte odaadás, a vállalás és a lelkesedés a hétköznapokban, ha a tűz hiányzik belőlünk. Ha ez hiányzik, akkor hiányzik a megelégedettség is és nincs belső béke sem. A hit pedig nemhogy erősödne, inkább csak gyengül és élni próbál valami korábbi tartalékból a legjobb esetben. Ebbe azonban hamar bele lehet fáradni. A tartalékok hamar kimerülnek.

3. Mire elég az ünnepi hit többletenergiája? Mikor van szükségünk megerősítésre? Hogyan őrizhető meg a „hit lángja” bennünk?

A személyes hitünk megélésében jelentős szerepük van a megtapasztalt és átélt szubjektív emlékeknek. Ami már bennünk él, annak hatalmas ereje van, és képes lehet arra, hogy reménységet és új perspektívát teremtsen lelki életünk számára. Az átélt élményekhez mindig vissza lehet térni. Benzinkutak, üzemananyag felvevő helyek ezek az életünkben. De nem akármilyen használattal és nem akármilyen értelemben. Szükség van egy speciális magatartásra, hogy meríthessünk ezekből a forrásokból. Anselm Grün erre a speciális magatartásra utal, amikor arról értekeznek, hogy kimerültségben és fáradtságban hogyan meríthetünk a Szentlélek erejéből: *„Természetesen ez a forrás nem egy tank, amelyből kiszolgálhatom magam, hogy mindig továbbhaladjak. Inkább csak akkor tudok meríteni belőle, ha áteresztő vagyok, ha háttérbe helyezem az egóm. Akkor már nem nekem kell valamit teljesítenem. A dolgok inkább rajtam keresztül áramlanak. Bár fáradt vagyok, de mégis kreatív ötletek születnek meg bennem. S követni tudom a beszélgetést. Am ilyenkor nem összeszedem magam, nem erőlködöm,*

*hanem fáradtságomban és tehetetlenségemben áteresztővé válok a Szentlélek forrása számára.*⁶

A hit megerősödése szempontjából az a cél, hogy az egykor már átélt és megtapasztalt élmény újra elérhető legyen egy aktuális belső vágy számára, ami bennünk él, és egyre erősebben igényli a feltöltődést. Ezt a bennünk élő vágyat fejezte ki nagyon megragadóan Latinovits Zoltán színművész egy-
mondatos vallomásában: „Emlékszem a röpiülés boldogságára. Hiszem, hogy szárnyaim újránőnek.”⁷

Ezek azok a „belső kutak”, amelyek táplálják és megerősítik a hitünket, akkor is, ha – Anselm Grün kifejezésével élve – épp sivatagélményben van részünk. Vagyis csak szárazságot és ürességet érzünk önmagunkban, és nem látunk kiutat. Ilyen sivatagélmények idején van szükségünk különösen is arra, hogy elérjen minket egy olyan lelki hatás, amely képes a kimozdításra. Sokszor talán csak annyit kell tennünk, hogy lassítunk, megállunk egy kis időre és meghallgatunk prófétai, pásztori vagy lelkigondozói szavakat. „*Am ha engedjük, hogy ezek a szavak behatoljanak a bensőnkbe, érintkezésbe hoznak belső kutunkkal, amellyel mindannyian rendelkezünk. E kútból mindig ihatunk. Csak meg kell állnunk, el kell csendesednünk, s csendben befelé figyelni. Akkor lelkünk mélyén felfedezzük ezt a kutat.*”⁸ Ma is adhat minden istentisztelet és minden igehirdetés esélyt a belső kút megtalálására.

Azt az istentiszteletet és prédikációt szoktuk pozitívan elismerni, attól lelkesedünk igazán, amelyek közel áll a mindennapi életünkhöz, és olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyek valóban az aktuális életkérdéseink. Azon az istentiszteleten érezzük magunkat megszólítva, ahol azok a kérdések kerülnek elő, amelyekkel beléptünk a templomba. Ide jó megérkezni és itt jó töltekezni. Lehet letenni és lehet felvenni. Lehet összekavarodottan beesni és kisimultan távozni. Ide szeretünk visszatérni és kérni azt a megújulást és hiterősödést, amelyet Latinovits Zoltán mondata kifejezett. Lehet, hogy hoztuk ezeket a konkrét életkérdéseket tudatosan magunkkal, lehet, hogy csak a mélyben voltak bennünk, de az igehirdető szavai a felszínre hozták őket. Akármilyen sorrend, a lényeg az, hogy a lelki élmény megérinti, és mi elkezdjük feldolgozni őket. Tisztulni kezdenek zürzavaros gondolataink. Erősítést kapunk. Irányt hallunk. Ez a töltekezés azonban nem magányban, hanem közösségben történik. A gyülekezeti közösség megélése része ennek az élménynek.

6 GRÜN, Anselm: *Hogyan kerüljük el a kiégést? Lelkünk életet adó forrásai*, Budapest, Jel Kiadó, 2014. 146.

7 https://www.citatum.hu/szerzo/Latinovits_Zoltan (Letöltés: 2018. 11. 13.)

8 GRÜN, *Hogyan kerüljük el...*, i. m., 147.

Különösen is igaz ez például az élet egyik legkritikusabb szakaszára, a gyászolás folyamatára. Bodó Sára sok kutatást végzett ebben az összefüggésben, és gyakorlati teológiai mélységekben vizsgálta meg az egyház és a gyülekezet szerepének fontosságát a gyász kérdésében. Rámutat a gyülekezeti hitmegélés pozitív és negatív esélyére, amikor ezt írja: „Az igehirdetés nem elszigetelten hirdet meg egy igazságot, hanem azt mögötte, mellette megerősíti, vagy hitelteleníti a teljes egyházi kontextus. A gyülekezetben a gyászra, gyászolóra nézve ez azt jelenti, hogy hiába szól a prédikáció a Szentháromság Isten vigasztaló, elfogadó hatalmáról, ha épp az élet és halál határán nem tapasztalhatja meg a haldokló és gyászoló a gyülekezet közösségének odahajló és együtt-szenvedő szeretetét. A prédikáció ebben az esetben is maradandó hatásokat okoz, szocializációs tényező marad, de nem arra, hogy a gyászban erősítsen, eligazítson, hanem, hogy még jobban elbizonytalanítson.”⁹

Az emberi élet legnehezebb napjai épp úgy, mint a legkönnyedebb időszakok igénylik a hitbeli értékeket. Lelkileg jobban megélhető és átélhető lesz minden esemény akkor, ha az ünnepnap lelki erőgyűjtés és a hétköznapi felhasználás valódi lehetőség számunkra. Ennek az állandósága ad krízishelyzetekben komoly biztonságérzetet és lelki energiát.

Vajon a vasárnap hallott igei válaszok tényleg mélyen hatnak-e ránk a mindennapokban? Megmaradnak bennünk? Irányítanak minket? Vezetnek minket? Fenntartanak bennünket? Mennyire jönnek velünk a vasárnapi gondolatok hétfőtől szombatig? Merítünk-e olyan erőt az ünnepi órában, hogy tudatosabban és felelősebben, nem utolsó sorban pedig bátrabban, kevesebb félelemmel és szorongással éljünk a hétköznapokban? Van-e bennünk olyan többletenergia és hit, hogy kisugározzuk ezt a templomon kívüli környezetünkben élőkre a hétköznapokon?

Minden bizonnyal azt tudjuk válaszolni, hogy igen. A hallottak és az átéltek megerősítenek és mozgósítanak. Az ünnepi óra bátorságot ébreszt a hétköznapi világomhoz. A fennkölt és magas gondolatvilág leereszkedik és eléri az én személyes élethelyzetemet. Az elvontnak látszó, vagy nagyon elméletinek tűnő gondolat egyszer csak átalakul és befolyásolja a mindennapi döntéseimet és küzdelmemet.

De az újra meglelt vagy erősödő hitet is ápolni kell. Egyáltalán mennyi idő és mennyi energia marad hitünk ápolására a hétköznapokon? Vannak-e olyan visszatérő perceink, lelki rítusaink, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy frissüljön és újuljon a hitünk? Minden olyan kis mozzanat és esemény,

9 Bodó Sára: *Gyászidőben. A gyászoló lelkigondozásának lehetőségei*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2013. 198.

amelyikben Isten közelségét és jelenlétét érezzük, és erre odafigyelünk, nagy kincs. Egy-egy kialakult szertartásos, szinte kultikus mozgás, megtartott csend vagy védett idő nagyon sokat ér. A reggelnek és az estének kiemelt esélye van ebben az értelemben. Mennyire próbáljuk megkeresni és felépíteni az ilyen időpontok személyes „lelki” pillanatait? Keressük-e tudatosan a félrevonulás, a belső csend pillanatait? Hihetetlen nyomás nehezedik mindenkire ma az idő hasznosságát és kihasználását illetően, komoly ellenállásra van szükségünk, hogy fenntartsunk a lelkünk számára percek a saját lelki megerősödésünk érdekében. Nem szabad elengednünk ezeket a percek könnyedén. A modern világban is jól hangzik Spurgeon egy mondata a hét-köznapi és ünnepi hitmegéléssel kapcsolatban: „*A hit a lakószobába, és nem a vendégszobába való.*”

A hit megerősödéséért elénekelt zsoltárok egyike határozottan kifejezi, mekkora szükség van az őszinte kiáltásra, amely az élet mélyéről hangzik és hatalmas belső vágyat tükröz.¹⁰ Legyen ez a mi zsoltárunk is!

*„Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem!
Ne vess el arcod elől, és szent lelkedet ne vedd el tőlem!*

Add vissza nekem szabadításod örömet, és az engedelmesség lelkével támogass engem.

*Hadd tanítsam útjaidra a bűnösöket, hogy a vétkezők megtérjenek hozzád.”
(Zsolt 51, 12-15)*

10 A lábjegyzetekben eddig hivatkozott munkák mellett, a szerző a tanulmányírás során a következő irodalmat is felhasználta: BÖJTE Csaba: *Zarándoklat az Atyai házban*, Budapest, Helikon Kiadó, 2017., KLESSMANN, Michael: *Seelsorge. Ein Lehrbuch*, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 2010., ZINK, Jörg: *Maroknyi remény*, Békefy Lajos (ford.), Budapest, Kálvin Kiadó, 2000.